

OFERCAT: INDICADORS SOBRE L'OFERTA DE CATALÀ A SANTA COLOMA DE GRAMENET¹

Albert FABÀ, Pilar LÓPEZ, Joan SOLÉ i Noemí UBACH

The abstract can be found at the end of the article.
Resumen al final del artículo.

LA CIUTAT

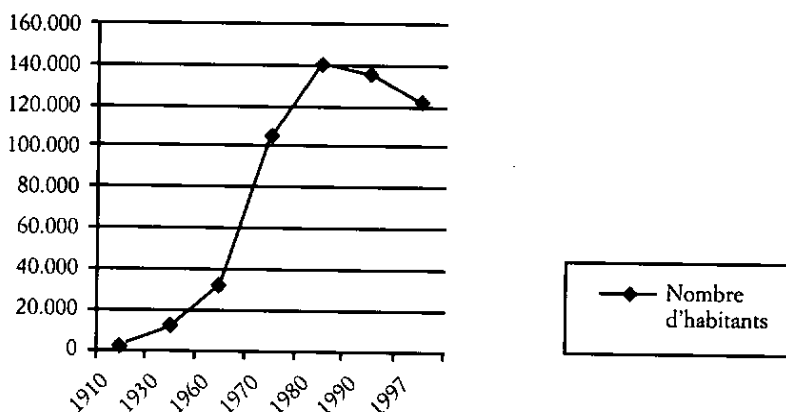
Santa Coloma ha assimilat, d'ençà del 1915, diverses onades migratòries. La primera coincidí amb l'Exposició Universal de l'any 1929, que s'efectuà a Montjuïc i que tingué com a conseqüència la construcció, a l'altra banda del Besòs, de les Cases Barates, que aleshores es trobaven en el terme municipal colomenc. Era la migració coneguda com «els murcianos», que transformà molt la ciutat, ja que n'urbanitzà la major part, tot i que amb cases baixes, envoltades de petits horts o jardins. Encara resten moltes d'aquestes construccions, ara ja força velles i atrotinades.

La segona és la més important i espectacular. En podem veure el canvi demogràfic que representà al gràfic 1, on destaca la inflexió que es produeix en la dècada dels setanta i el creixement, pràcticament asimptòtic, de la dècada dels seixanta.²

1. Aquest treball ha estat guardonat amb l'accèssit del premi Antoni M. Badia i Margarit, per a treballs de recerca empírica sociolingüística, el desembre de 1999.

2. Vegeu LÓPEZ Marcelo: *Historia social de la Santa Coloma moderna (1954-1979)*, Casal de Cultura, 1980.

Gràfic 1. EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA



Aquest canvi tan espectacular trasbalsà també la realitat sociolingüística de la ciutat, atenent, és clar, que la gran majoria d'aquests immigrants no coneixien la llengua pròpia del país on aterraren. Així, el 1975 només un migrat 11% de la població tenia el català com a llengua familiar, i més de la meitat ni tan sols l'entenia.³

Segons les dades lingüístiques dels censos i els padrons, aquest panorama, en els últims vint anys, s'ha transformat a bastament, especialment pel que fa als coneixements lingüístics.

El gràfic 2 ho exemplifica prou contundentment. En vint anys, del 1975 al 1996, la comprensió del català ha augmentat una mica més del doble, la capacitat de parlar-lo s'ha multiplicat per 2,5, i la d'escriure'l s'ha incrementat encara més intensament, multiplicant-se gairebé per 8.

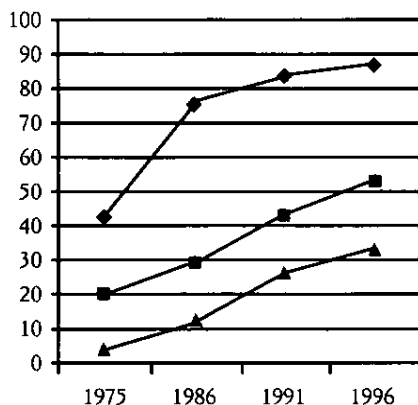
Tanmateix, aquests increments s'han concentrat en les franges més joves de la població, especialment en les capacitats de producció oral i escrita.

Però, a banda de les competències lingüístiques de la població col·loquial, comptem amb dades sobre els usos interpersonalment i les actituds lingüístiques, gràcies a una enquesta sobre aquestes variables que es va efectuar l'any 1994.⁴

3. REIXACH, Modest: *Coneixement i ús de la llengua catalana a la província de Barcelona*, Generalitat de Catalunya, 1985.

4. Es tracta de l'enquesta FABÀ/UBACH 1994. Se'n poden consultar els principals resultats a l'article «De més verdes en maduren: la situació de la llengua catalana a Santa Coloma de Gramenet», *Revista de Llengua i Dret*, núm. 28, desembre de 1997.

Gràfic 2. COMPETÈNCIES LINGÜÍSTIQUES DE LA POBLACIÓ DE SANTA COLOMA



◆ Entendre

■ Saber parlar

▲ Saber escriure

Per complementar tota aquesta informació, va semblar important tenir dades sobre l'oferta de català de la ciutat. Amb aquest propòsit s'ha elaborat l'Ofercat, un conjunt d'indicadors que ha permès conèixer l'oferta de català que les diferents entitats públiques i privades ofereixen als ciutadans de Santa Coloma.

Aquest projecte s'ha inspirat, en bona part, en l'*Indexplà*,⁵ que consisteix en un programa d'anàlisi lingüística d'una organització, mitjançant un sistema d'indicadors, agrupats en diversos factors. El programa permet aconseguir un índex de normalització lingüística de l'entitat, i un gràfic que en resumeix la situació.

De la mateixa manera, l'Ofercat també pretén obtenir una radiografia de l'oferta lingüística que rep la població de la ciutat, radiografia que, alhora, es resumeix en un índex i en un gràfic.

CARACTERÍSTIQUES DE L'OFERCAT

L'Ofercat pretén avaluar aquells usos lingüístics que les persones fan en representació d'una organització; és a dir, en quina llengua s'adrecen als

5. CPNL: *Indexplà 98. Programa d'anàlisi lingüística i avaluació de plans a les organitzacions. Manual d'usuari*, 1998.

ciutadans. No s'ha plantejat estudiar l'ús privat dels individus sinó l'ús públic: no s'han observat les comunicacions que es produeixen entre els individus de manera privada, ni tampoc com s'adrecen els ciutadans a títol individual cap a aquestes organitzacions.

Quadre 1. SECTORS, SUBSECTORS I ÀMBITS

<i>Sector</i>	<i>Subsector</i>	<i>Àmbit</i>
Administració pública	Administració autonòmica	Dependències
	Administració local	Dependències Paisatge urbà
	Administració de justícia	Dependències
	Administració de l'Estat	Dependències
Economia i societat	Economia	Organitzacions socioeconòmiques Comerços i empreses de serveis Publicitat
	Societat	Associacions esportives Altres associacions
Mitjans de comunicació	Mitjans de comunicació escrits	Diaris Revistes
	Mitjans de comunicació audiovisuals	Televisió
Ensenyament i sanitat	Ensenyament	Infantil i primari públic Secundari públic
	Sanitat	Sanitat pública Sanitat privada

Aquest treball tampoc no té com a objectiu estudiar en profunditat tots els àmbits de la vida ciutadana sinó que s'ha volgut fer una «instantània» en un moment determinat, per tenir una idea aproximada de l'oferta de català a la ciutat. Per tant, hi ha determinats aspectes que no hi són presents, ja

que en alguns casos o no hi havia dades disponibles, o les que hi havia no tenien possibilitat de ser contrastades.⁶

Pel que fa als indicadors seleccionats (orals i escrits), s'ha tingut en compte que fossin fàcils d'obtenir, per qüestió de rendibilitat de recursos i perquè la repetició de l'estudi fos possible. Així, s'han desestimat indicadors que, per circumstàncies extraordinàries, teníem al nostre abast, però no existia la possibilitat d'obtenir-los en una altra ocasió.

Per recollir la informació, s'han observat els indicadors per a cada una de les organitzacions, i s'ha agrupat la informació en sentit dreta-esquerra del quadre 1.

Tot i que els subsectors d'Ensenyament i Sanitat no tenen per què pertànyer al mateix bloc, s'han agrupat perquè són àmbits estretament vinculats a l'Administració i separar-los hauria significat que el sector públic hagués estat excessivament representat.

Al segon sector, s'ha agrupat Economia i Societat perquè, de fet, representen el teixit associatiu colomenc. Si no se'ls ha atorgat un sector per a cadascun és perquè no tenen un pes tan important en el conjunt de la ciutat.

D'aquesta manera, han quedat definits quatre grups: dos representants de la societat civil i els altres dos representants o relacionats estretament amb l'Administració pública.

Pel que fa als àmbits, s'ha inclòs l'àmbit de paisatge urbà dins del subàmbit d'Administració local perquè s'ha considerat que era prou important per a la configuració del paisatge lingüístic de la ciutat. El fet d'afegir l'àmbit de dependències a totes les altres administracions és un fet purament de coherència de la graella divisòria.

D'altra banda, s'ha hagut de prescindir d'alguns àmbits ja que no hem tingut accés a totes les dades que, en un principi, ens havíem proposat de recollir. Aquest és el cas del subsector d'Ensenyament, del qual hem eliminat els àmbits d'ensenyament de 0 a 3 anys (llars d'infants), i els d'ensenyament a adults.

Pel que fa al subsector de Mitjans de comunicació audiovisuals, hem hagut de prescindir també de les dades de les ràdios, ja que no tenim informació detallada de les hores que emeten en català el conjunt de ràdios que s'escolten a Santa Coloma. Les dades de què disposàvem feien referència a les emissores de ràdio de tot Catalunya.

6. Aspectes com el lleure i les ràdios no han estat recollits per manca d'informació i, d'altres, com l'ensenyament concertat infantil, primari i secundari i l'ensenyament d'adults, per les dificultats amb les quals ens hem trobat per poder fer-ho amb garanties.

Dins del subsector de Societat, hem dedicat un apartat especial a les associacions esportives, ja que tenen un pes força importat a la ciutat.

FACTORS I INDICADORS

Les dades s'han recollit a través d'un sistema d'indicadors que variaven segons l'entitat. Els indicadors s'han agrupat per factors segons el tipus de comunicació a què es referien. A continuació es detallen els cinc factors observats.

Factor 1: retolació identificativa

Factor 2: retolació informativa

Factor 3: comunicacions escrites

Factor 4: llengua d'identificació oral

Factor 5: llengua d'adequació oral

Ha semblat interessant diferenciar entre la retolació informativa i la identificativa ja que no sempre estaven escrites en la mateixa llengua. Altres estudis anteriors avalen també aquesta diferenciació.⁷

Respecte a la llengua oral, s'ha volgut diferenciar entre la llengua d'identificació (amb la qual l'entitat inicia la conversa), i la llengua d'adequació (la de resposta, és a dir, la que detecta la possibilitat que té aquesta entitat d'adequar-se a la llengua del ciutadà). De fet, són dos factors independents que mesuren aspectes diferents i que no tenen per què oferir els mateixos resultats. D'altra banda, els dos elements influeixen —encara que no de la mateixa manera—⁸ a l'hora de determinar la llengua de les converses que es mantindran entre l'organització i el ciutadà.

Sempre que ha estat possible, s'ha recollit informació de tots els factors per a cada una de les entitats observades. Hi ha hagut casos, però, en què no ha resultat pertinent l'observació d'algun factor (per exemple, no té sentit recollir informació sobre la retolació en el cas de les revistes colomenques, ja que sovint no tenen local amb rètol exterior).

A més, per a cada entitat, l'observació dels diferents factors s'ha concretat d'una manera o d'una altra. No ha estat el mateix, per exemple, re-

7. DGPL: *Els usos lingüístics en la retolació a Barcelona l'any 1997*, Direcció General de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya.

8. Podeu veure en l'apartat de ponderacions com s'ha donat més importància a la llengua d'identificació que a la llengua d'adequació.

collir informació sobre les comunicacions escrites en una dependència de l'Ajuntament que en un esplai infantil.

Per a cada factor, s'han observat uns indicadors determinats que es detallen seguidament:

Retolació identificativa: És la retolació que identifica l'entitat, en diu el nom.

Per a aquest factor només s'ha tingut en compte un indicador: la retolació fixa que normalment es troba a la façana principal.

Retolació informativa: És la retolació fixa explicativa de la ciutat. Els indicadors observats per a aquest factor han estat, entre d'altres, la retolació informativa fixa de les organitzacions (horaris, senyalització de dependències...), els guals, els parquímetres, les plaques amb el nom dels carrers, els senyals de trànsit, etc.

Comunicacions escrites: Són els textos escrits en suport de paper o informàtic que emeten les organitzacions. Per triar els textos de cada entitat s'ha seguit el criteri que fos la comunicació externa amb més difusió de cara al ciutadà. En la majoria de casos s'ha triat un sol text per organització, tret de les entitats més grans, o d'altres casos, puntuals.

Els indicadors observats han estat molt diversos. Hem recollit impresos, tríptics, revistes, correspondència, cartells, carnets, etc.

Llengua d'identificació oral: És la llengua oral amb què, en un primer moment, l'entitat s'adreça al ciutadà.

En aquest cas s'ha observat l'atenció telefònica de les entitats al ciutadà, la llengua vehicular de l'ensenyament, la llengua de la programació televisiva i la de les celebracions religioses.⁹

Llengua d'adequació oral: És la llengua oral amb què l'entitat contesta al ciutadà quan aquest se li ha adreçat en català. Perquè hi hagi llengua d'adequació hi ha d'haver hagut una interpellació prèvia del ciutadà. L'indicador observat ha estat únicament la llengua d'atenció telefònica.

9. S'han observat únicament les parròquies catòliques.

En qualsevol estudi en el qual es vulgui obtenir una xifra que resumeixi les característiques principals de l'objecte analitzat s'han de fer ponderacions. Sobretot perquè no sempre les diverses subunitats d'anàlisi tenen el mateix pes. Aquest ha estat el cas de l'estudi que ara llegiu.

Com ja s'ha exposat anteriorment, els diversos factors que s'han considerat per avaluar l'oferta lingüística a la ciutat han estat cinc, tres de la llengua escrita i dos de la llengua oral. A l'hora de ponderar aquests cinc factors s'ha tingut en compte dos criteris. El primer ha estat donar un valor més elevat a la llengua oral que a la escrita. Intentarem justificar aquesta decisió.

Si una llengua es deixés de parlar, encara que se'n fes un ús escrit, diríem que es tracta d'una llengua morta. Per contra, si una llengua no disposa d'escriptura (llengües àgrafes), o bé per raons sociopolítiques no existeixen comunicacions escrites durant un cert temps, però aquesta llengua continua éssent emprada pels seus parlants, no dubtaríem de la seva existència.

En el nostre cas, podem dir que: «De les quatre competències lingüístiques contemplades (entendre, saber parlar, saber llegir i saber escriure) la capacitat d'expressió oral és la més significativa des del punt de vista de l'arrelament del català en la societat, ja que dona la possibilitat d'emprar la llengua en les relacions interpersonals.»¹⁰

Concloem, per tant, que les comunicacions orals juguen un paper més important que les comunicacions escrites quan determinem la vitalitat d'una llengua, i per aquest motiu els hem donat un valor més elevat.

Com a segon criteri a l'hora de ponderar els factors, i en el cas de les comunicacions orals, hem atorgat un valor més alt a la llengua d'identificació que a la llengua d'adequació ja que s'ha considerat que té un efecte multiplicador major.¹¹

Posem per cas, que (la persona de) l'entitat que inicia la conversa s'adreça en castellà a l'usuari/client. El fet que aquesta persona sigui capaç de respondre en català ja no tindrà gaire importància atès que hi ha moltes possibilitats que la conversa es desenvolupi en castellà.

10. TORRES, Joaquim: «Llengua i grau d'instrucció», a *El coneixement del català*. Generalitat de Catalunya, Publicacions de l'Institut de Sociolingüística Catalana, Barcelona, 1991.

11. Tot i que els criteris puguin ser discutibles, el més important és que, un cop s'han triat, d'aquí a uns anys es pugui repetir l'estudi amb els mateixos criteris, i se'n pugui veure l'evolució.

És a dir, la llengua amb què s'inicia una conversa determina sovint la llengua amb què es desenvolupa aquesta mateixa conversa, sobretot si la llengua d'inici és el castellà. En el cas de Santa Coloma, podem referir-nos a les dades de l'enquesta de 1994.¹²

En el cas de les comunicacions escrites, no s'ha considerat que hi haguessin criteris clars que permetessin atorgar un valor més elevat a un factor que a un altre. Per tant, hem ponderat tots tres factors de la mateixa manera.

Vistes aquestes consideracions, estem en condicions de detallar el valor que finalment hem atorgat a cada factor, i que podeu veure en el quadre 2.

Quadre 2. PONDERACIÓ DELS FACTORS

<i>Factor</i>	<i>Ponderació</i>
Retolació identificativa	1
Retolació informativa	1
Comunicacions escrites	1
Llengua d'identificació oral	3
Llengua d'adequació oral	2

A banda de la ponderació dels diversos factors, s'ha tingut en compte altres tipus de ponderacions. Ara bé, com s'ha recollit la informació? Sobre quins grups de dades s'han aplicat aquestes altres ponderacions?

En el quadre 3, podeu apreciar les ponderacions que s'han tingut en compte (marcades amb la lletra P). Les dades de cada organització s'han agrupat segons les caselles de la dreta de l'arbre.

Sempre que ha estat possible, s'han fet aquestes ponderacions atenent dades comprovables o verificables. A tall d'exemple, i en el cas dels subsectors de l'Administració pública (quadre 4), el valor atorgat a cada administració ha depès del nombre de dependències d'atenció al públic en el conjunt de la ciutat.

12. Segons aquesta enquesta, un 87 % dels catalanolingües enquestats deien respondre en castellà si algú se'ls adreçava en aquesta llengua. Vegeu la nota 3.

Quadre 3. ARBRE DE PONDERACIONS

<i>Sector</i>	<i>P</i>	<i>Subsector</i>	<i>P</i>	<i>Àmbit</i>	<i>P</i>
Administració pública	25 %	Administració local	45 %		
		Administració de l'Estat	21 %		
		Administració autonòmica	10 %		
		Administració de justícia	24 %		
Economia i societat	25 %	Economia	50 %	Organitzacions socioeconòmiques	10 %
				Comerços i empreses de serveis	50 %
				Publicitat a les bústies	40 %
Mitjans de comunicació	25 %	Societat	50 %		
		Mitjans de comunicació escrits	40 %	Revistes	60 %
				Diaris	40 %
		Mitjans de comunicació audiovisuals	60 %		
Ensenyament i sanitat	25 %	Ensenyament	50 %	Ensenyament primari	45 %
		Sanitat	50 %	Ensenyament secundari	55 %

Quadre 4. PONDERACIONS DE L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

<i>Administració</i>	<i>Nombre de dependències</i>	<i>Valor de ponderació en %</i>
Administració local	13	45 %
Administració de l'Estat	6	21 %
Administració autònoma	3	10 %
Administració de justícia	7	24 %

Quan no hi ha hagut dades sobre les quals calcular la ponderació, hem utilitzat un criteri més neutre i hem atorgat, a tots els elements analitzats, el mateix valor.

Aquest criteri més convencional és, per exemple, el que hem emprat en la ponderació dels quatre sectors de l'Ofercat: Administració pública, Economia i societat, Mitjans de comunicació i Ensenyament i sanitat. A cadascun, li hem concedit el mateix pes, un 25 sobre un total de 100.

Però serà més aclaridor, potser, explicar-ho amb un exemple.

Fixem-nos en el cas de l'Administració pública. En aquest cas, els «finals d'arbre» d'aquest sector són els quatre subsectors en què està dividit: Administració local, de l'Estat, autònoma i Administració de justícia. Comencem per l'Administració local.

El valor dels rètols identificatius es calcula a partir del total de rètols en català, bilingües, etc., que integren aquest subsector, sobre el total de rètols observats. Se n'obté un índex determinat. El mateix faríem en el cas dels rètols informatius, de les comunicacions escrites, de la llengua d'identificació oral i de la llengua d'adequació. El resultat és el següent:

<i>Factor</i>	<i>Índex segons els nombre d'elements observats en català (de 0 a 1)</i>		<i>Valor de ponderació</i> ¹³		<i>Índexs totals</i>
Rètols identificatius	1 ¹⁴	×	1	=	1
Rètols informatius	0,78	×	1	=	0,78
Comunicacions escrites	0,67	×	1	=	0,67
Llengua identificativa	0,78	×	3	=	2,34
Llengua d'adequació	0,80	×	2	=	1,60

13. Vegeu el quadre 2.

14. En aquest cas, tots els rètols observats eren únicament en català.

L'índex del subsector Administració local s'obté sumant els índexs totals de cada factor, i dividint el resultat entre 8 (1 + 1 + 1 + 3 + 2).

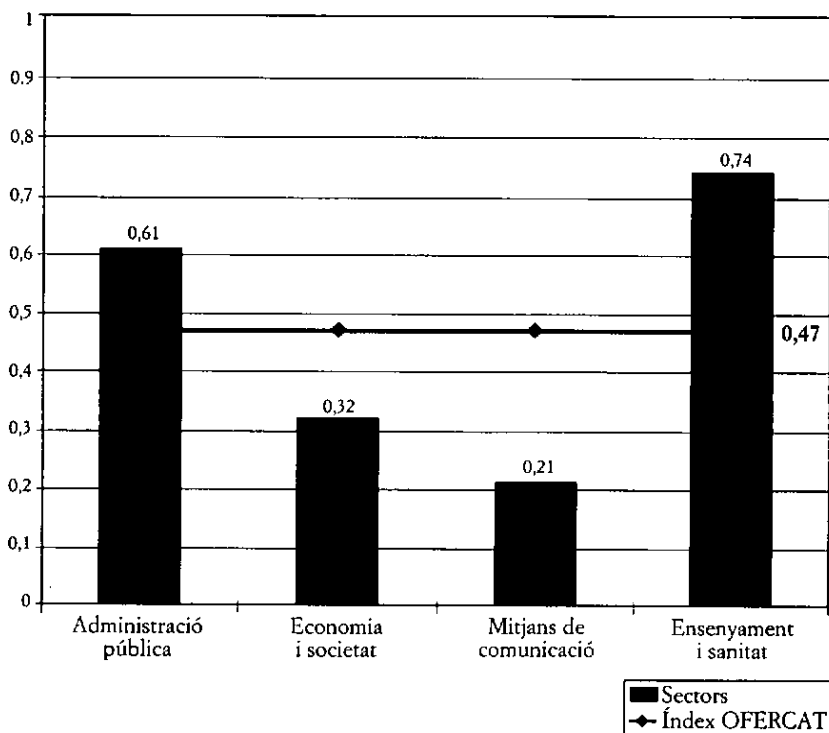
$$1 + 0,78 + 0,67 + 2,34 + 1,60 = 6,39$$

$$6,39 : 8 = 0,80$$

Repetiríem el mateix procés en els altres subsectors. I el resultat és el següent:

Índex Administració local	0,80
Índex Administració de l'Estat	0,30
Índex Administració de justícia	0,39
Índex Administració autonòmica	0,97

Gràfic 3. RESULTATS GENERALS PER SECTORS



Però ara cal ponderar l'índex de cada administració, segons s'ha especificat al quadre 4:

$$[(0,80 \times 45) + (0,30 \times 21) + (0,39 \times 24) + (0,97 \times 10)] / 100 = 0,61$$

Així doncs, l'índex de l'Administració pública serà de 0,61.

De la mateixa manera, s'han calculat els índexs de cada final d'arbre.

RESULTATS GENERALS

L'índex Ofercat s'ha situat a 0,47 en una escala del 0 a l'1, tal com s'observa en el gràfic 3.

L'Administració pública (0,61) i Ensenyament i sanitat (0,74) obtenen uns índexs que superen l'índex Ofercat (0,47). Aquests dos sectors fan elevar l'índex Ofercat de la ciutat. A més, tant l'ensenyament com la sanitat depenen de les administracions de Catalunya i en el cas de l'ensenyament, per mitjà de la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya,¹⁵ determina quina és la llengua de l'ensenyament.

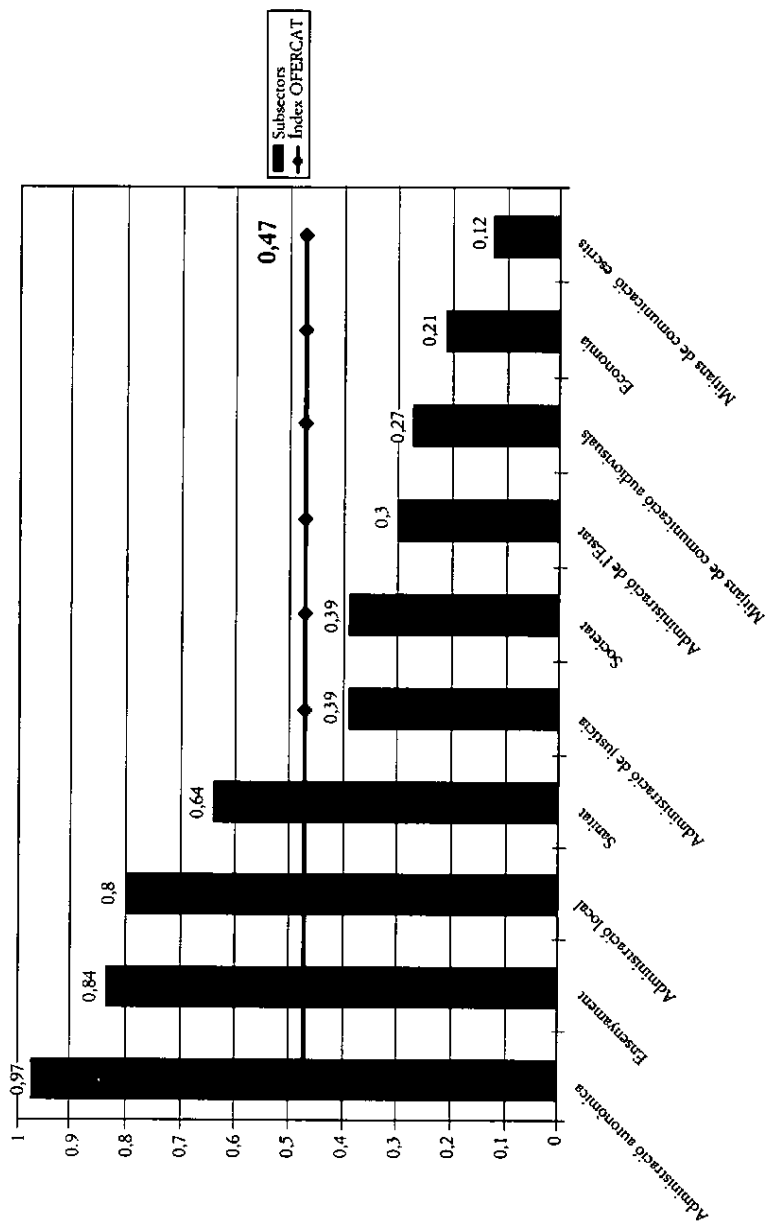
Si fos pels resultats del sector Economia i societat (0,32) i del de Mitjans de comunicació (0,21), de caràcter bàsicament privat, l'oferta de català a la ciutat amb prou feines superaria el llistó del 0,25: només un element de comunicació de cada quatre donaria al ciutadà, d'entrada, l'oportunitat de comunicar-se en català.

Els resultats per subsectors (gràfic 4), ordenant-los per l'índex obtingut, són els següents:

- Superen l'índex Ofercat:
 - Administració autonòmica (0,97)
 - Ensenyament (0,84)
 - Administració local (0,80)
 - Sanitat (0,64)
- Es queden per sota de l'índex Ofercat:
 - Administració de justícia (0,39)
 - Societat (0,39)
 - Administració de l'Estat (0,30)
 - Mitjans de comunicació audiovisuals (0,27)
 - Economia (0,21)
 - Mitjans de comunicació escrits (0,12)

15. La Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, també considera el català com la llengua de l'ensenyament, i consolida el tractament que ja se'n feia en l'anterior Llei del 1983.

Gràfic 4. RESULTATS GENERALS PER SUBSECTORS



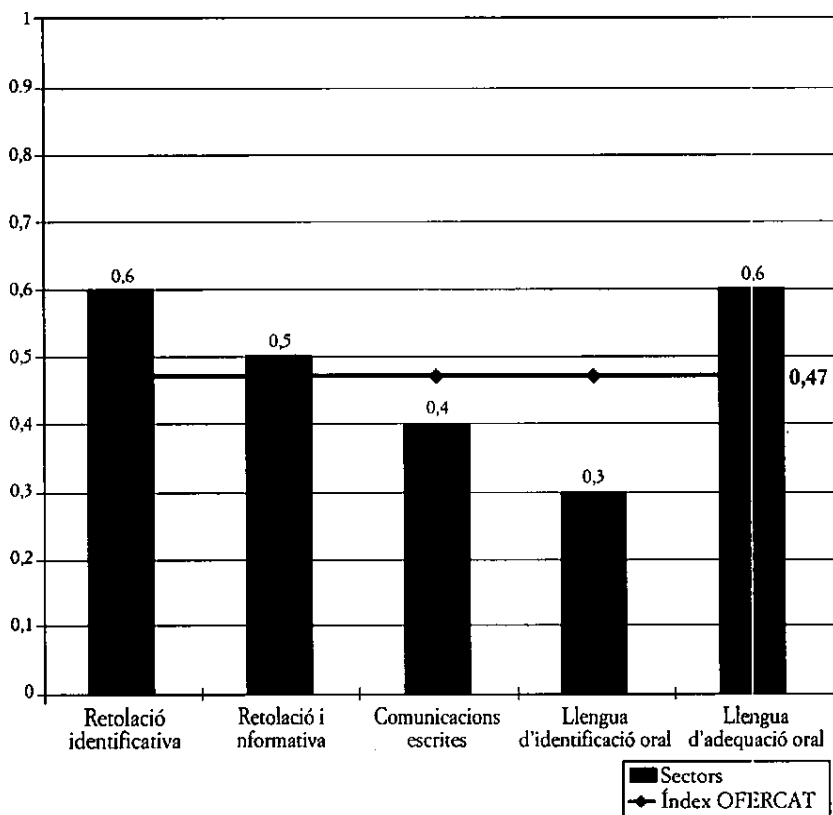
Aquests resultats són ben indicatius de la realitat colomenca: només tres subsectors es troben en la franja 0,7-1; un sector, en la franja 0,5-0,6 i, la majoria, sis subsectors, en la franja més baixa, 0-0,4.

Els subsectors que trobem en la franja més alta, l'Administració autonòmica, l'Ensenyament i l'Administració local, depenen de les administracions autonòmica i local. A l'altre extrem, la franja més baixa, per sota del 0,3, l'ocupen l'Administració de l'Estat, els Mitjans de comunicació i l'Economia.

RESULTATS PER FACTORS

Si s'observen els resultats per factors (gràfic 5), es poden fer les apreciacions següents:

Gràfic 5. RESULTATS GENERALS PER FACTORS



Quant als factors de llengua escrita, i com era d'esperar, el més alt correspon a la retolació identificativa (0,6) seguit de la retolació informativa (0,5) i de les comunicacions escrites (0,4). La retolació identificativa és el factor que sol canviar-se primer, que perdura en el temps i, de vegades, no es correspon a la resta de factors que es poden observar en una organització. Aquest element contribueix evidentment a la imatge, al paisatge lingüístic d'una ciutat, però té un sostre pel que fa a la seva incidència en el procés de canvi lingüístic d'una població.

La retolació informativa moltes vegades es deixa per a una segona fase o s'improvisa, segons les circumstàncies de l'organització. Es pot pensar que és més representativa de la pràctica lingüística habitual d'aquesta organització.

La retolació informativa sempre presenta resultats inferiors a la identificativa excepte en el cas de l'Administració de justícia. En aquest cas, possiblement la tasca dels tècnics de normalització lingüística del Departament de Justícia que treballen *a peu de jutjat* tingui un paper decisiu.

Les comunicacions escrites són, habitualment, entre els factors de llengua escrita, el més baix, excepte en l'Administració autonòmica, en el subsector de Societat i en el de Sanitat. És lògic pensar que les causes d'aquests resultats es troben en la falta de competència lingüística del personal de les organitzacions, o bé en la manca de criteris establerts per fer-ho. També caldria pensar en les dificultats que l'adaptació dels programes informàtics representen per a algunes organitzacions.

Pel que fa als factors de llengua oral, destaca el valor de la llengua d'adequació (0,6), que duplica el de la llengua d'identificació. Aquesta dada ens demostra que existeix la possibilitat real, la competència lingüística necessària, perquè les comunicacions en català augmentin, i és evident que si l'organització utilitza el català d'entrada, quan atén el ciutadà, facilita que la conversa posterior es pugui arribar a fer en aquesta llengua.¹⁶ Per contra, com que les entitats s'adrecen principalment en castellà als ciutadans, la majoria de converses es produeixen en aquesta llengua.¹⁷

Com a exemple, cal destacar el subsector de l'Administració de l'Estat, on el salt entre la Llengua d'identificació oral i la Llengua d'adequació oral és encara més gran (0,12 i 0,55 respectivament). Això significa que, tot i que aquesta Administració està poc catalanitzada, els seus treballadors s'adapten en un percentatge elevat al ciutadà catalanoparlant.

16. Segons l'enquesta de 1994, un 30% dels no catalanolingües declaraven respondre en català quan algú se'ls adreçava en aquesta llengua.

17. Vegeu la nota 12.

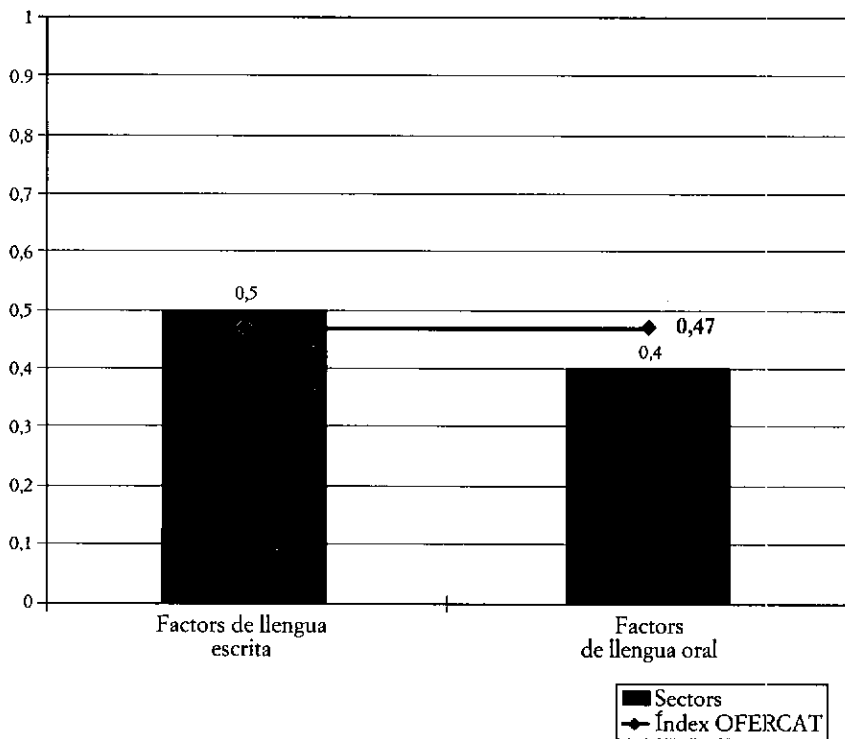
Aquesta adaptació és general pel que fa a la majoria d'organitzacions.

Això significa que la formació dels treballadors va per davant dels criteris lingüístics establerts per les entitats.

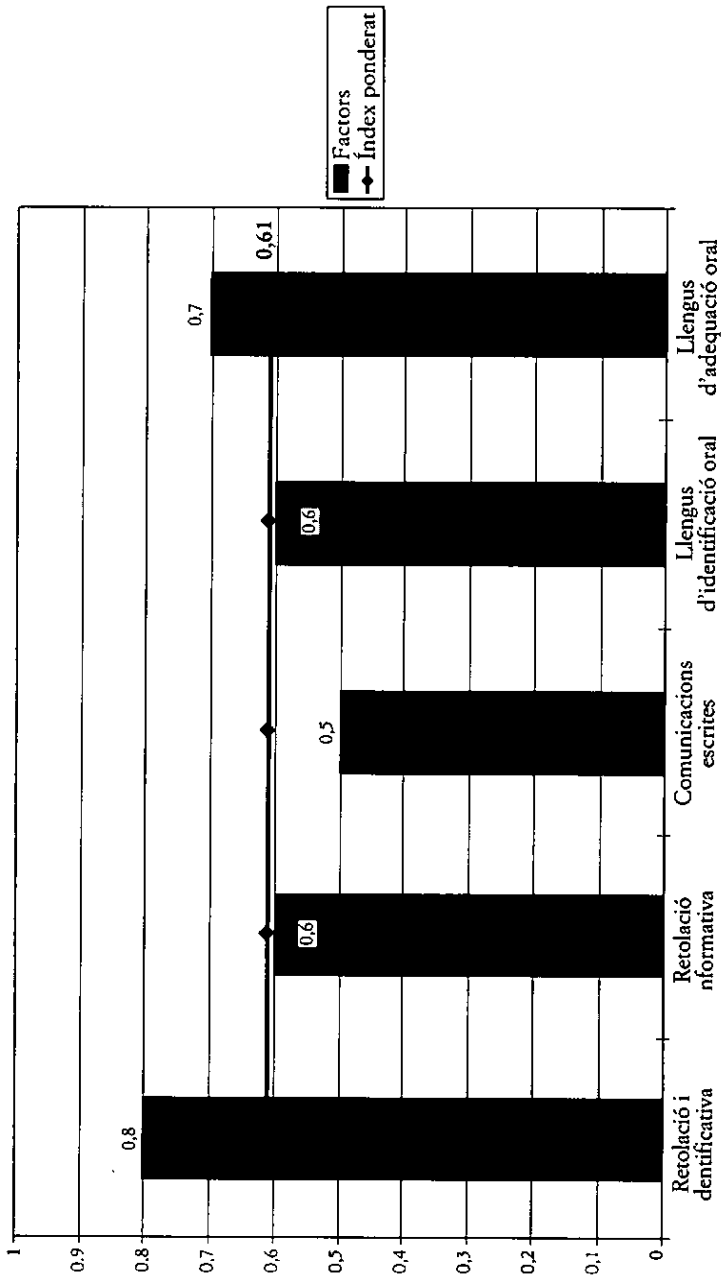
En analitzar els resultats, s'ha volgut destacar finalment els dos blocs formats pels factors de llengua escrita i pels factors de llengua oral (gràfic 6). En el seu conjunt els factors de llengua escrita (0,5) superen per molt poc l'Índex Ofercat (0,47) mentre que els de llengua oral (0,4) queden per sota d'aquest índex.

En principi, les previsions feien pensar que els resultats dels factors de llengua escrita serien força superiors als de llengua oral. Ens hem trobat, però, que l'índex de la llengua d'adequació ha resultat ser un dels més alts. Els resultats d'aquest factor han compensat, en certa forma, els baixos resultats de la llengua d'identificació oral.

Gràfic 6. RESULTATS PER SECTORS



Gràfic 7. RESULTATS PER FACTORS. SECTOR: ADMINISTRACIÓ PÚBLICA



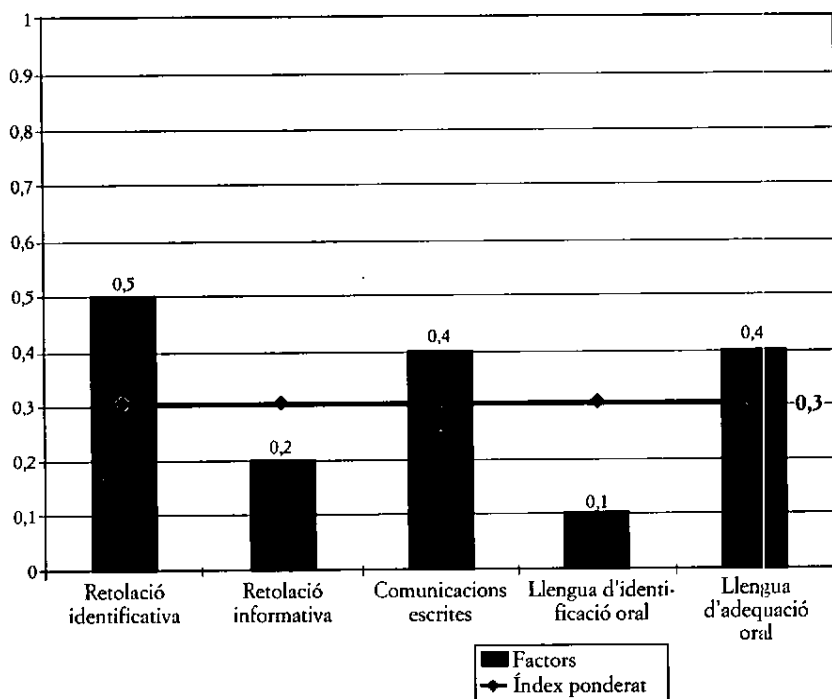
RESULTATS PER SECTORS

En el cas de l'Administració pública, i tal com es reflecteix en el gràfic 7, la retolació identificativa (0,8) puja significativament però ja notem un descens en la retolació informativa (0,6). La llengua d'adequació oral (0,7) tot i ser un resultat d'entrada positiu en el conjunt de la ciutat, és un factor que cal valorar dins el context de l'Administració. La llengua d'identificació oral (0,6) obté un valor més modest.

Les comunicacions escrites (0,5) només passen l'examen amb un aprovat just. Amb tot, la valoració d'aquest sector és positiva, si es comparen els resultats amb altres sectors.

Quant al sector d'Economia i societat, els resultats són ben eloqüents (gràfic 8). Aquest és un dels sectors amb els valors més baixos. Els resultats presenten importants oscil·lacions: així com la retolació identificativa es troba per sobre de l'índex Ofercat, la llengua d'identificació oral presenta un dels resultats més baixos de la ciutat.

Gràfic 8. RESULTATS PER FACTORS. SECTOR: ECONOMIA I SOCIETAT

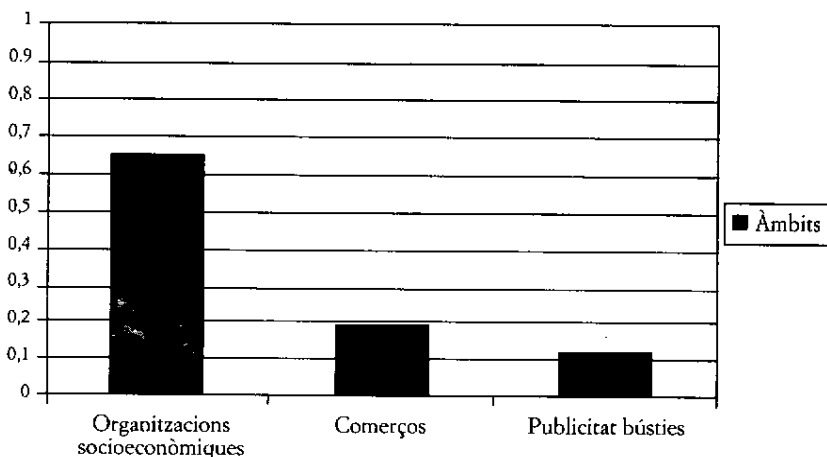


La retolació informativa (0,2) cau també per sota de l'índex Ofercat i només s'hi acosten les comunicacions escrites (0,4) i la llengua d'adequació (0,4) amb uns valors insuficients.

En el subsector Societat, hi ha dos valors al voltant del 0,70: la retolació identificativa (0,70) i les comunicacions escrites (0,67). Les causes les podem trobar en la tasca que l'Administració pública, en contacte amb les associacions ciutadanes, ha propiciat. El Centre de Normalització Lingüística de Santa Coloma de Gramenet ha dut a terme al llarg dels últims deu anys diferents iniciatives que han fonamentat l'ús del català en les comunicacions escrites i en la retolació amb diferents tipus d'ajuts materials i de serveis. Els resultats que s'han observat en les associacions esportives pel que fa a l'ús del català en els cartells n'és un exemple.

Cal esmentar que en el subàmbit d'economia (gràfic 9), hi ha una gran diferència entre les organitzacions socioeconòmiques (0,65), i els comerços (0,19) o la publicitat a les bústies (0,12), i s'ha de tenir en compte que aquests dos últims són els àmbits amb una relació més freqüent amb el ciutadà.

Gràfic 9. RESULTATS PER FACTORS. SUBSECTOR: ECONOMIA



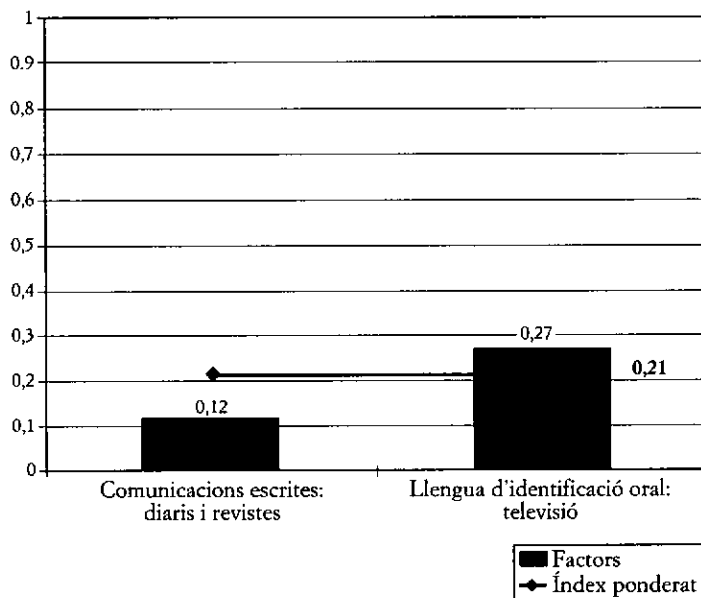
Si parlem en concret dels comerços i les empreses, la retolació identificativa en català (23%) queda per sota de la mitjana de Barcelona (32,9%).¹⁸

18. *Op. cit.* nota 17.

En el sector de Mitjans de comunicació (gràfic 10), ens trobem amb els valors més baixos de tot l'estudi.

De totes maneres, no es tracta d'un problema exclusivament colomenc, ja que la majoria de mitjans de comunicació observats són d'abast nacional i estatal. El nombre de publicacions locals, posem per cas, representa un percentatge irrisori respecte del total de publicacions observades.

Gràfic 10. RESULTATS PER FACTORS. SECTOR: MITJANS DE COMUNICACIÓ



Els Mitjans de comunicació escrits (0,12) ocupen l'últim lloc en la gradació dels resultats dels subsectors; només cal acostar-se al quiosc i donar un cop d'ull a les publicacions que hi ha a l'abast dels lectors, per adonar-se d'aquest fet. Ens hem trobat amb pocs diaris en català (0,27) i encara amb menys revistes en aquesta llengua (0,02).

Els Mitjans de comunicació oral (0,27) gaudeixen d'uns valors relativament més alts. La consolidació de les cadenes públiques de ràdio i televisió hi ajuden força. De tota manera, l'arribada de les cadenes privades de televisió no ha afavorit especialment l'equilibri lingüístic de l'oferta, tot i que han aparegut progressivament en alguna cadena franges horàries que emeten en desconexió.

En el cas d'Ensenyament i Sanitat, la forta incidència del sector públic en aquest sector a Santa Coloma determina enormement els valors que s'hi assolixen (gràfic 11), així com l'aplicació des del 1983 de la Llei de normalització lingüística a Catalunya.

Aquest sector té l'índex més alt (0,74). Tots els factors superen l'índex Ofercat (0,47) i només la llengua d'identificació oral (0,6) es troba per sota del 0,7. Aquest factor ha quedat rebaixat perquè en el cas de la sanitat, la llengua d'identificació oral presenta un índex de 0,43.

CONCLUSIONS

L'índex Ofercat (0,47) no és excessivament baix. La impressió que molts ciutadans tenen de l'oferta lingüística de Santa Coloma situaria aquest índex per sota dels resultats que hem obtingut.¹⁹

Existeixen contrastos molt pronunciats entre els diferents sectors estudiats, sobretot pel que fa a les diferències entre els sectors públics o majoritàriament públics, on els índex són molt elevats, i els sectors privats (el teixit econòmic i associatiu), on els índexs són força baixos.

El fet que un ciutadà utilitzi el català en adreçar-se a una organització fa que n'augmenti l'oferta de català, ja que, la majoria de vegades, l'entitat està preparada per adequar-s'hi lingüísticament. Aquest factor d'adaptabilitat lingüística²⁰ ha estat més important del que podíem suposar abans de començar l'estudi. Per tant, és bo saber que també es troba a les mans dels ciutadans els mecanismes de canvi, fins i tot, en àmbits on no seria de preveure. Algú va dir una vegada: a Santa Coloma, si parles en català, t'enduràs més d'una sorpresa.

De tota manera, la influència dels ciutadans queda matisada pel fet que, quan la població es dirigeix a una determinada administració, no se sent en igualtat de condicions que la persona que l'atén, i l'interès per resoldre el seu problema s'anteposa a qualsevol altra consideració.

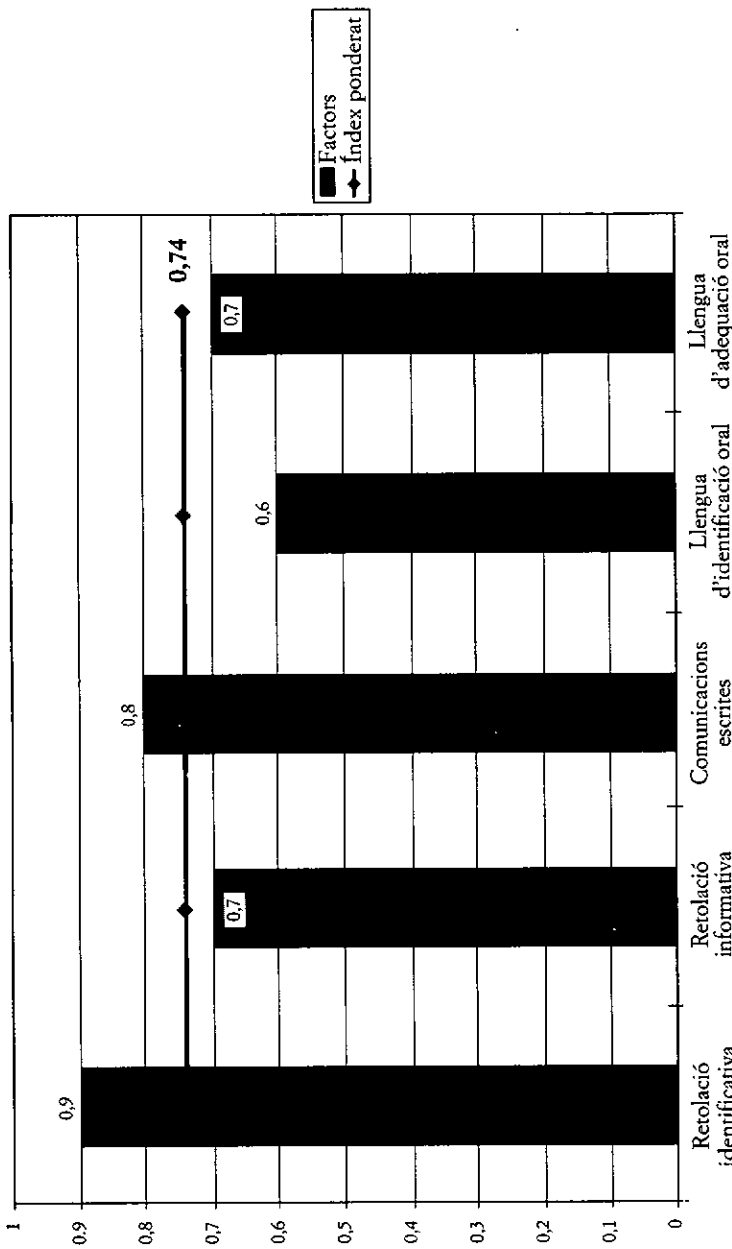
PANORÀMICA LINGÜÍSTICA COLOMENCA

Arribats a aquest punt és el moment, potser, de reprendre el fil que s'havia iniciat al principi de l'article, i emmarcar el resultat de l'Ofercat en

19. Segons l'enquesta de 1994, el 33 % dels ciutadans declaren que no parlen català perquè no tenen amb qui fer-ho.

20. En altres contextos se n'ha dit també disponibilitat lingüística.

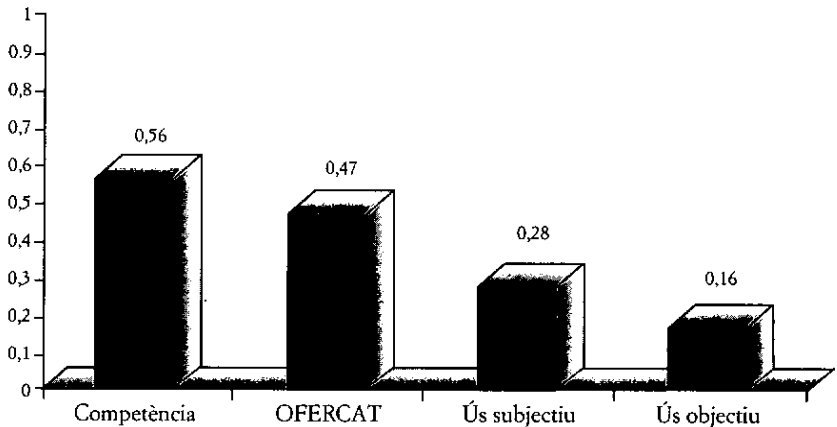
Gràfic 11. RESULTATS PER FACTORS. SECTOR: ENSENYAMENT I SANITAT



el conjunt de les dades sociolingüístiques de la ciutat. El gràfic 12 pretén exemplificar-ho.

Sembla que val la pena, igual que s'ha fet amb l'Ofercat, cercar uns índexs que resumeixin, en certa manera, la situació del català a la ciutat.

Gràfic 12. PANORÀMICA LINGÜÍSTICA COLOMENCA



L'índex de competència (0,56) s'ha elaborat a partir de les dades lingüístiques dels censos i els padrons, dividint entre quatre l'índex de cadascuna de les habilitats lingüístiques.

Aquestes dades ens ofereixen informació sobre l'autoavaluació que fa la població colomenca sobre la seva competència en les quatre habilitats lingüístiques: entendre, saber parlar, llegir i saber escriure el català.

L'aspecte negatiu dels censos i els padrons és el fet de ser autoavaluatori, ja que, com que no existeixen investigacions que en puguin avaluar el seu caràcter més o menys objectiu, fa que, precisament, els manqui objectivitat. És arriscat afirmar taxativament que les dades ens informen realment sobre la població que entén, sap parlar, llegir o escriure (correctament) el català. Tanmateix, fins i tot els experts més reticents accepten que les dades dels censos i els padrons ens indiquen, quant a la seva evolució, tendències certes pel que fa a l'increment o decreixement dels índexs de competència lingüística.

Els aspectes positius són, precisament, la important quantitat de dades que ja tenim (de vegades, des de l'any 1975), amb la qual cosa aconseguim

una perspectiva temporal que la resta d'indicadors encara no ens aporten. El fet de ser una enquesta pràcticament universal, contestada per la totalitat de la població, reporta moltes possibilitats de desagregació de resultats, fet molt complicat d'obtenir en el cas de les enquestes amb mostres reduïdes.

L'*Índex d'ús subjectiu* és un índex fonamentat en l'enquesta Fabà/Ubach 94,²¹ mitjançant una anàlisi amb *clusters* d'una bateria de preguntes relacionades amb l'ús lingüístic.²² El resultat ens informa de l'autoavaluació sobre l'ús del català de la població colomenca.

D'aquest índex, només tenim les dades de l'any 1994, que és quan es va realitzar l'enquesta, però és probable, segons els autors, que es pugui repicar durant l'any 2000, amb la qual cosa ja en podríem tenir una mínima perspectiva temporal.

L'*Índex d'ús objectiu* és un índex també fonamentat en l'enquesta de 1994.²³ Pretén indicar l'ús objectiu no familiar. S'obté basant-se en la pregunta: «Recordi l'última conversa que hagi tingut amb algú que no sigui família seva. En aquesta conversa, en quina llengua ha parlat vostè?».

Certament, intentar avaluar l'ús *objectiu* del català és una tasca ben difícil. El mètode més clar i obvi seria el de l'observació directa. Però, com s'observa directament l'ús lingüístic d'una població de més de cent mil habitants? Hi ha possibilitats, per exemple, d'observar la llengua del carrer, i sempre podria ser un cert referent. Tot i això, de Santa Coloma, no comptem amb cap observació d'aquesta mena.

En resum, la gradació que ens apareix en el gràfic 12 no és sorprenent. Allà on s'han esmerçat més esforços en la política de normalització lingüística del català, durant aquests últims vint anys, ha estat precisament en l'ensenyament en català (mitjançant el mètode de la immersió lingüística a la primària), en la creació de mitjans de comunicació públics en català i en l'ús del català a l'Administració local i autonòmica. Tots aquests elements han contribuït a augmentar la competència lingüística dels parlants, i per això, els resultats són ben evidents, fins i tot a Santa Coloma de Gramenet.

Malgrat tot, aquests factors són condició indispensable però no sufi-

21. Vegeu la nota 4.

22. Les preguntes que formen part d'aquesta bateria fan referència a l'autoavaluació de l'ús del català, la llengua emprada en dependències oficials, la llengua de l'última conversa i la llengua en què s'ha fet l'entrevista.

23. Vegeu la nota 4.

cient per aconseguir que un sector important dels colomencs usin realment el català. Per això, els valors dels índexs d'ús són notablement més baixos.

Ahora, si ens fixem en els índexs de l'Ofercat i n'excloem l'Administració local i l'autonòmica, l'ensenyament i la sanitat, el resultat també és força alligador. L'oferta es reduiria a un 0,29, més a prop dels índexs d'ús esmentats.

PER ACABAR...

En definitiva, l'oferta lingüística de català a la ciutat podria ser més elevada ja que els coneixements lingüístics de la població ho permeten. De fet, si tenim en compte només les habilitats que permeten fer una oferta en català (entendre, saber-lo parlar i saber-lo llegir), l'índex de competència se situaria en un 0,65, gairebé vint punts per sobre de l'Ofercat.

Per tant, en el futur es tractaria, d'una banda, d'incrementar l'oferta de català dels sectors més endarrerits (sectors privats); de l'altra, caldria incidir en aquells elements que potenciïn l'ús de la llengua.

Donar resposta a aquests reptes, però, ja no seria objecte d'aquest treball. En aquest estudi s'ha pretès, simplement, aportar una mica més de llum a una realitat complexa a fi de facilitar els processos de canvi lingüístic que, certament, encara són necessaris.

—abstract / resumen—

OFERCAT: INDICATORS REGARDING
THE OFFERINGS OF CATALAN IN SANTA
COLOMA DE GRAMENET

Albert FABÀ, Pilar LÓPEZ, Joan SOLÉ
and Noemí UBACH

Basically, Santa Coloma has gone from being a town at the beginning of the 20th century to a city of 120,000 inhabitants in 1997 through two waves of immigration: that of the 1929 World's Fair and the wave of immigration of the 70's. In 1975, only 11 % of the popula-

OFERCAT: INDICADORES SOBRE
LA OFERTA DE CATALÁN EN SANTA
COLOMA DE GRAMENET

Albert FABÀ, Pilar LÓPEZ, Joan SOLÉ
y Noemí UBACH

Santa Coloma ha pasado de ser un pueblo, a principios del siglo xx, a convertirse en una ciudad (120.000 habitantes en 1997) básicamente a través de dos oleadas migratorias: la de la Exposición Universal (1929) y la de los años setenta. En 1975 sólo un 11 % de la po-

tion had Catalan as a habitual language and more than 50 % did not understand it. In recent years, important advances have been registered both as regards indices of understanding of Catalan and in its use.

This study gives an idea of offerings in Catalan from the viewpoint of the organizations and the people who work in them. The following sectors were studied: the civil service, the economy and society, the mass media (print and television), public education (primary and secondary) and private and public health care. These sectors have been assigned a weighted value according to their social weight and representation.

The aspects studied were the following: identifying signage, informational signage, written communication, oral identification language (the language in which the person initiates the conversation), oral adjustment language (the language in which the person adapts to the language used by the citizen being served). These aspects are assigned a weighted value that, calculated together with the percentage assigned to the sector, produces a final numerical result between 0 and 1. Spoken language is valued more highly than written language.

The final result is a 0.47 (practically half the language offerings are in Catalan), which nevertheless presents large differences depending on the sector. The public sector uses Catalan much more than does the private sector. Written language presence is greater than oral presence. The adjustment language score is double the identification language score. This means that language capacity does exist; it should, however, be put into practice.

blación tenía el catalán como lengua habitual y más de un 50 % no lo entendía. En estos últimos años se ha producido un avance importante del catalán tanto en índices de comprensión como en uso.

Este estudio ofrece una perspectiva de la oferta de catalán por parte de las organizaciones y de las personas que trabajan en ellas. Se han estudiado los sectores siguientes: Administración pública, economía y sociedad, medios de comunicación (escritos y televisión), enseñanza pública (primaria y secundaria) y sanidad pública y privada. A estos sectores se les ha otorgado un valor ponderado según su peso y representación social.

Los aspectos estudiados son los siguientes: rotulación identificativa, rotulación informativa, comunicaciones escritas, lengua de identificación oral (en la que la persona inicia la conversación), lengua de adecuación oral (que se adapta a la del ciudadano atendido). A estos aspectos se les otorga un valor ponderado que, calculado con el porcentaje asignado al sector, arroja un número final (de 0 a 1). La lengua oral se valora más que la escrita.

El resultado final alcanza un valor de 0'47 (casi la mitad de la oferta es en catalán), que, sin embargo, presenta grandes diferencias según el sector. El sector público utiliza mucho más el catalán que el privado; la presencia escrita es mayor que la oral; y la lengua de adecuación dobla a la de identificación. Esto supone que la capacidad lingüística existe, aunque debería ponerse en práctica.